

ZVOP-2 iz vidika digitalizacije - ovire in priložnosti

Peter PAVLIN, univ. dipl. iur., Ministrstvo za pravosodje

Varstvo osebnih podatkov je tudi
zahteva informacijske varnosti

Uvodno o novi pravni ureditvi varstva osebnih podatkov

- Splošna uredba o varstvu podatkov 2016 (EU) - Uredba (EU) 2016/679 – okrajšava: GDPR

- GDPR predlagana s strani Evropske komisije leta 2012 – Republika Slovenija kot država članica Evropske unije pretežno nasprotuje – tako Vlada RS kot Državni zbor RS (razlogi: zmanjšanje pravne varnosti, stroški, zelo pretirano administriranje, neizkazana doda(t)na vrednost...)
- ZVOP-2 in GDPR sta uporabna za varstvo osebnih podatkov na področju prekrškov, upravnih delovanj po ZUP, znanstveno raziskovanje, arhivi, statistika, svoboda izražanja ipd. (kar pomeni, da v vseh situacijah, ki jih ne pokriva ZVOPOKD iz decembra 2020).

Uvodno glede izvora varstva osebnih podatkov

– 1. del

Anarhisti so v 19. stoletju prvi začeli protestirati glede "registrske" dejavnosti države, ki je neprestano uvrščala posameznike v nove in nove registre (evidence), gre za obdobje takratne „moderne“ policijske države - predvsem Cesarstva Francije Napoleona III. (obstajalo med 1852-1870). Takratni francoski anarhistični mislec Proudhon je bil tako zgrožen nad veliko oblastvenostjo že takratne države (izkušnje iz Cesarstva Francije), da je napisal že dokaj moderno in še vedno aktualno misel:

"Da ti vladajo, pomeni, da si pri vsakem delu, pri vsakem opravku, pri vsakem gibanju zabeležen, registriran, popisano, označen, odmerjen, vrednoten, obremenjen, patentiran, odpuščen, pooblaščen, potrjen, ukorjen, preprečevan, reformiran, oštet, kaznovan."

(iz: Antologija anarhizma - zbornik, KRT, Ljubljana, 1986, 1. zvezek, str. XXX)

Uvodno glede izvora varstva osebnih podatkov

– 2. del

Iz časa Avstrijskega cesarstva (18. stoletje) ima Slovenija sistem prijave prebivališča, kar je tradicija še iz časa vladavine cesarice Marije Terezije (1740-1780) – torej ni „rezultat socializma“. Cesarica Marija Terezija je osredotočeno iz razlogov "javne morale" (javna in zasebna spodobnost, preprečevanje žalitev osnov rimskokatoliške vere) določila upravnim organom (policija in redarstva) izvajanje nadzora nad gibanjem prebivalstva, namreč nadzor nad prostitutkami, strankami prostitutk (vsiljena spodobnost, javna morala), berači, toleriranimi in nezakonitimi Judi, nato v 18. stoletju sledi še erarski ozir. fiskalni razlog - gibanje davkoplačevalcev (tlačan pobegne v mesto in tako odstopi od lojalnosti zemljiškemu gospodu, v mestu dobi privilegij osebne svobode, močnejše pravno in sodno varstvo in celo omejene politične pravice, zlasti pa nižjo stopnjo plačevanja davkov), vpliv modernizirane (takratne razsvetljene) policijske države 18. stoletja pa je tem namenom prilepila še militaristične razloge - nadzor nad bodočimi naborniki, nadzor nad vohuni (tujski promet).

Zakon o prijavi prebivališča Republike Slovenije tako še vedno sledi pristopom „registriranosti“ prebivalcev iz 18. stoletja, enako velja za sistem hotelskih prijavnic (evidenca gostov).

Uvodno glede izvora varstva osebnih podatkov

– 3. del

Preverjanje zanesljivosti zaposlenih na občutljivih pozicijah:

28. 10. 1904 pride do odmevnega razkritja v Parlamentu Francoske republike – do t.i. **"afere personalnih spisov"** (t.i. **"Affaire des fiches"**). Desna opozicija v Parlamentu je na parlamentarni seji razkrila, da je našla dokaze, da minister za obrambo uporablja policijo ter prostožidarje, da za njega zbirajo natančne podatke, kateri konkretni častniki francoske vojske ne pošiljajo otrok v državne (laične) šole in so bili videni na katoliški maši. Na podlagi tako pridobljenih osebnih podatkov je minister za obrambo ustvaril dva tajna seznama, na seznamu "Korint" so bili lojalni, republikanski častniki, na seznamu "Kartagina" pa so bili neprimerni častniki, ki niso vpisali otrok v državne šole in so bili prepoznani, da so se udeleževali katoliške maše. Navedena tajna seznama Korint in Kartagina sta se nato nadalje uporabljala pri napredovanjih častnikov - ko je bilo odločano o napredovanju častnika, je minister za obrambo pregledal njegov personalni spis in je nato vpogledal tudi oba tajna seznama in častniku s seznamom Kartagina se je v njegov personalni spis vpisalo, da je neprimeren za napredovanje, častniku s seznamom Korint pa, da je izredno primeren za napredovanje.

Uvodno glede izvora varstva osebnih podatkov

– 4. del

Poleg tega častniki francoske vojske po takratni zakonodaji niti niso imeli pravice do vpogleda v njihov personalni spis in niso nikoli niti izvedeli, na podlagi kakšnih podatkov jim je bilo onemogočeno napredovanje. Zaradi te afere sta se zbiranje in obdelava osebnih podatkov o verski neprimernosti oziroma laični primernosti častnikov ustavila, častniki in uradniki pa so po novi zakonodaji dobili pravico do vpogleda v svoj personalni spis, da so lahko ugotovili, kaj njihovi predstojniki menijo o njihovem delu, osebnosti ali pogojih za napredovanje ali za premestitev. Navedene zakonodajne spremembe so se štele kot del upravnopostopkovne zakonodaje oziroma delovnopravne zakonodaje, nikakor pa že kot del posebnega pravnega področja - prava varstva osebnih podatkov.

Uvodno glede izvora varstva osebnih podatkov

– 5. del

Dokaj podobna rešitev kot rezultat "*Affaire des fiches*" v Franciji je bila sprejeta v Weimarski Ustavi (Ustava Nemške republike iz leta 1919). V tretjem odstavku 129. člena Weimarske Ustave je bilo med drugim določeno, da je vsakemu uradniku zagotovljen vpogled v njegov personalni spis. Poleg tega je imel po tej določbi vsak uradnik tudi pravico, da se negativne ocene ali pripombe predstojnika oziroma nadrejene osebe vpišejo v njegov personalni spis le, če je bilo uradniku pred tem omogočeno, da je glede njih podal pripombe.

Nato spet v Franciji: v vodilnem primeru v sodbi *Barel* (C.E., 28. 5. 1954, G. A., no. 90) je Državni svet Francoske republike (najvišje upravno sodišče Francoske republike) leta 1954 odločil, da dejstvo, da pristojni francoski minister ni posredoval personalnih spisov 5 kandidatov za izpit za vstop v Nacionalno šolo za upravo, oziroma je posredoval prazne personalne spise, pomeni, da je odločal na splošno iz razlogov politične diskriminacije in ne po dejansko in zakonito zbranih podatkih o kandidatih, kar je bilo proglašeno za nezakonito. Kandidati naj bi bili namreč po njihovih lastnih izjavah in obvestilih medijev člani Komunistične stranke Francije.

Uvodno glede izvora varstva osebnih podatkov

– 6. del

Herbert George Wells, znanstvenofantastični avtor, je zaradi uničenja človekovih pravic in razgradnje občečloveške kulture v času Druge svetovne vojne, v letih 1940-1944, večkrat pripravil verzijo svoje Listine človekovih pravic (članki in knjiga „The Rights of Man“), med katerimi so bili tudi dostopi ljudi do njihovih upravnih spisov (da izvedo, kaj država o njih naskrivaj zbira).

Uvodno glede izvora varstva osebnih podatkov

– 7. del

Slovenija v obdobju 1961-1971, zlasti od leta 1968 (ko se je razvoj varstva osebnih podatkov začel v Kraljevini Švedski in v zvezni deželi Hessen Zvezne republike Nemčije):

1. 1961 – prvič „zasleden“ koncizen izraz osebni podatki: "Čuvarka muzeja, kacetnica Miriam (na neokusna častnikarska vprašanja o osebnih podatkih ni marala odgovoriti, niti priimka ni povedala [...])."

(iz: Proces v Jeruzalemu, Herbert Grün, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1961, str. 33).

2. Zvezni poslanci iz takratne SR Slovenije naj bi leta 1965 dosegli črtanje podatka o narodni pripadnosti iz zveznega Zakona o osebni izkaznici (iz same osebne izkaznice!).

3. Ustavno sodišče takratne SR Slovenije leta 1969 da v presojo Zveznemu Ustavnemu sodišču Jugoslavije statistični popis (z neobjavljenim podzakonskim predpisom) popis počitniških hišic in motornih vozil, ki jih imajo zavezanci in člani njihovega gospodinjstva (osebni podatki ljudi torej). Zvezno ustavno sodišče ta popis leta 1971 razveljavi (Odločba USJ, št. U 167/69, 17. 3. 1971; objava: Uradni list SFRJ, št. 27/71).

Uvodno glede izvora varstva osebnih podatkov

– 8. del

4. Dr. Lovro Šturm, *Poseg v osebno življenje*, Delo, 9. 11. 1970, str. 4 – strokovno obrazloženo nasprotovanje skopi vsebini takratnega Predlogu Zakona o centralnem registru prebivalstva (imel je štiri člene): zakon naj določa osebne podatke in njihovo obdelavo, ne pa dajati bianco pooblastila Izvršnemu svetu Skupščine SRS (sedaj: Vlada Republike Slovenije) za določanje te vsebine s podzakonskim predpisom.

Uvodno glede ZVOP-2 in GDPR – 1. del

Sedaj smo soočeni z novim (že četrtem od leta 1990) Zakonom o varstvu osebnih podatkov – ZVOP-2; po njegovi uveljavitvi ZVOP-1 iz leta 2004 (s spremembami iz leta 2007) dokončno preneha veljati.

Novi ZVOP-2 sprejet dne 15. 12. 2022 (objava: Uradni list RS, št. 163/22), velja od dne 26. 1. 2023. Spletna povezava: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7959>

Zakonodajni pristop glede ZVOP-2 vsebuje zlasti: zagotoviti pravno varnost, spoštovanje človeka kot subjekta pravic, spoštovati 38. člen Ustave in ustavnosodno presojo Ustavnega sodišča RS, Konvencijo 108 (Sveta Evrope), povezovalne določbe glede GDPR, ureja pa tudi razmerje med področjem varnosti države („*national security*“) in varstvom osebnih podatkov, kar GDPR v celoti prepušča državam članicam Evropske unije.

Uvodno glede ZVOP-2 in GDPR

Namen GDPR je: unifikacija varstva osebnih podatkov v Evropski uniji; po vsebini na koncu pa drugače: kompromisna uredba z veliko direktivnimi elementi, ob tem pa se precej določb lahko uporablja neposredno.

Zakonodajni pristopi v Evropi glede nacionalne zakonodajne izvedbe GDPR: ni unifikacije ali harmonizacije, je – dejansko še vedno delna fragmentacija!

Primeri:

1. Kraljevina Belgija - belgijski zakon ima 251 vsebinskih členov, oziroma še nekaj več, če se šteje tudi posege preko njihovega zakona v druge belgijske zakone
2. Zvezna republika Nemčija - nemški zvezni zakon ima po drugi strani 41 vsebinskih členov glede GDPR (z dodano vrednostjo), ampak temu je treba prišteti še deželne zakona za varstvo osebnih podatkov, ki pa so med seboj občasno kar različni po vsebini.
3. Republika Hrvaška – pretežno prepis ozir. mehanična izpeljava določb GDPR brez dodane vrednosti.

ZVOP-2 in GDPR - skupna izhodišča in povezave

NAČELO ZAKONITOSTI – zakon, ki ga zaradi določanja pravic in obveznosti (87. člen Ustave) ali vezanosti uprave na ustavo in zakon (drugi odstavek 120. člena Ustave) sprejme Državni zbor – mora pa izpolnjevati pogoje iz 38. člena Ustave, zlasti drugega odstavka.

ZVOP-2 tako izhaja tako iz 38. člena Ustave kot iz GDPR (zlasti prvi, drugi in tretji odstavek 6. člena).

ZVOP-2 in zakonitost (pomen zakona) – 1. del

Definicija pojma „zakon“ je v 7. točki drugega odstavka 5. člena ZVOP-2:

„7. »zakon« je ta zakon, drugi zakoni, obvezujoče mednarodne pogodbe, ki zavezujejo Republiko Slovenijo, ter pravni akti ali odločitve Evropske unije, katerih določbe so enakovredne zakonom in neposredno uporabljive ali neposredno učinkovite“.

Ob tem: glede bistvenih definicij s področja varstva osebnih podatkov – podane so v GDPR kot definicije (zlasti pomembna je privolitev) – je pa določeno „napotilo“ v prvem odstavku 5. člena ZVOP-2, da pač veljajo za obdelave osebnih podatkov v Sloveniji po ZVOP-2.

ZVOP-2 in zakonitost (pomen zakona) – 2. del

Že od leta 1992 je ustaljena ustavnosodna presoja Ustavnega sodišča Republike Slovenije – Pravilnik o izvrševanju zakona o osebni izkaznici (Odločba US, št. U-I-115/92, 24. 12. 1992; objava: OdlUS I, 105 in Uradni list RS, št. 3/93).

Zaključno leto 2022: sistemska odločba Ustavnega sodišča o razmerju med GDPR in 38. členom Ustave RS (poudarjen pomen zakona): Odločba US, št. U-I-180/21, 14. 4. 2022; objava: Uradni list RS, št. 60/22: „49. [...] Upošteva je drugi odstavek 38. člena Ustave in ustaljeno ustavnosodno presojo, je takšna pravna podlaga v Republiki Sloveniji lahko le zakon. [...]” in „59. [...] Določbe Splošne uredbe o varstvu podatkov (tudi glede privolitve) in Uredbe (EU) 2021/953, na katere se sklicuje Vlada, iz enakih razlogov, kot je že bilo pojasnjeno glede presoje Odloka 126/21, tudi v obravnavanem primeru ne morejo nadomestiti odsotnosti zakonske podlage za obdelavo osebnih podatkov, ki bi bila skladna z zahtevo iz drugega odstavka 38. člena Ustave.”

GDPR razmerje do ZVOP-2

Bistveni poudarki glede razmerja (področja) GDPR in ZVOP-2:

1. GDPR pravne podlage glede pogodbe, privolitve, življenjskega interesa, upravičenega (zakonitega) interesa upravljavca (prvi odstavek 6. člena GDPR) veljajo tudi za javni sektor – ko gre za običajno, neoblastno poslovanje (delovanje).
2. Posebej pa je pomembno, da se ZVOP-2 (in tudi GDPR) nanašata tudi na področje prekrškov (ne gre pač za kazniva dejanja in osebne podatke po ZVOPOKD).
3. Kazenske evidence in prekrškovne evidence so tudi domena ZVOP-2 (10. člen).

Vsakodnevni neoblastni posegi javnega sektorja z obdelavami osebnih podatkov ter podobno glede zasebnega sektorja – 1. del

Sestave raznih komisij, delegacij, vabila na proslave, izobraževanja, čestitke ipd.:

Neposredna pravna podlaga je 93. člen ZVOP-2; rezervna pravna podlaga za druge neoblastne situacije pa je privolitev po zadnjem delu tretjega odstavka 6. člena ZVOP-2.

Vsakodnevni neoblastni posegi javnega sektorja z obdelavami osebnih podatkov ter podobno glede zasebnega sektorja – 2. del

Posebna pravna podlaga pa se uporabi v primeru, če je npr. situacija glede obdelave osebnih podatkov s strani javnega sektorja mešano „oblastno/neoblastna“ (npr. razlaga večine pristojnosti Varuha človekovih pravic; obvezno usposabljanje, ki ga zahteva zakon...): tretji odstavek 6. člena ZVOP-2 (zadnji del določbe o privolitvi v neoblastne namene).

Razlikovanje med javnim in zasebnim sektorjem – 1. del

Temelji na 3. členu prenovljene Konvencije št. 108 Sveta Evrope (Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov). Prav tako temelji na odločbi US, št. U-I-180/21, 14. 4. 2022; objava: Uradni list RS, št. 60/22 v delu, kjer se Ustavno sodišče opredeljuje, da ne gre za blanketno dovolilo državi, da obdeluje osebne podatke (48. točka v zvezi z opombo št. 22 odločbe). Torej: javni sektor je pri obdelavi osebnih podatkov ustavnopravno bolj omejen (zahtevana stroga zakonitost), zasebni sektor pa bolj svoboden (deluje po GDPR) - razen, kadar mu je s slovenskim zakonom (kot upravljavcu) naložena kakšna zakonska obveznost.

Razlikovanje med javnim in zasebnim sektorjem – 2. del

Definicije javnega in zasebnega sektorja so področno specifično (!) določene v 3. in 4. točki drugega odstavka 5. člena ZVOP-2. Niso enake definicijam javnega sektorja iz ZSPJS ali ZDIJZ.

Kot že navedeno (pravne podlage) ima zasebni sektor večjo svobodo glede obdelav osebnih podatkov kot javni sektor.

Obveznost nadzora s strani IP – 1. del

Glede inšpekcijskega nadzora varstva osebnih podatkov (zlasti na področju varnosti države) pa je relevanten najnovejši **sklep Ustavnega sodišča RS, št. U-I-103/17**, 2. 6. 2022, kjer je na podlagi zahteve Informacijske pooblaščenke med drugim bilo odločeno, da je pristojnost nadzornega organa v primeru kršitev (področnega) zakona, da izvede nadzor, ali pa vloži zahtevo za oceno ustavnosti (če so izpolnjeni zamejeni pogoji za njeno vložitev):

Obveznost nadzora s strani IP – 2. del

„9. ...Če SOVA, najširše rečeno, "počne nekaj drugega", pa tudi, če se pri tem sklicuje na 21. člen ZSOVA, lahko predlagateljica domnevno ogrožene človekove pravice oseb, ki jim SOVA prisluškuje ali jih drugače spremlja, zaščiti (a) z inšpekcijskimi ukrepi iz 54. člena ZVOP-1, ki so namenjeni preprečitvi nezakonite obdelave osebnih podatkov, če za ravnanje SOVE ni zakonske podlage, ali (b) z vložitvijo zahteve za oceno ustavnosti morebitne druge zakonske določbe, na katere podlagi SOVA dejansko deluje.“.

Komentar: na ta način je podana obligacija prizadevanja za področje varstva osebnih podatkov (zahteva naslovljena na državo glede na drugi odstavek 38. člena Ustave).

Pooblašcene osebe za varstvo osebnih podatkov („*data protection officers*“)

Glede pooblaščenih oseb za varstvo osebnih podatkov ZVOP-2 (zlasti v 46. členu) izhaja iz tega, da je večino vprašanj uredila že GDPR (ter praksa), določeni so le minimalni pogoji za njihovo določitev (izbiro): nekaznovanost, dosedanja poslovna sposobnost, znanja s področja varstva osebnih podatkov (niso zahtevani certifikati), nekaznovanost. Ni zahteve ponovnih določitev pooblaščenih oseb za varstvo osebnih podatkov, če so bile po maju 2018 (uveljavitev GDPR) že določene, ampak le da izpolnjujejo zakonske pogoje.

Specifično glede varnosti osebnih podatkov – 1. del

Drugačen zakonski pristop pa glede področja varnosti osebnih podatkov (spet na podlagi drugega in tretjega odstavka 6. člena GDPR in tudi 38. člena Ustave RS) pa je vsebovan v 22. členu ZVOP-2, kateri ureja dnevniške obdelave – zelo pomembno za digitalizacijo. Dnevniški obdelave niso določeni v GDPR, obstajajo pa v (dobri) praksi in določbe sledijo sicer 25. členu Direktive (EU) 2016/680) – pač običajni ti. „žurnalski“ način delovanja (institut „notranja sledljivost obdelave osebnih podatkov“). Je pa 22. člen povezan tudi z institutom „zunanja sledljivost obdelave osebnih podatkov“ – šesti odstavek 41. člena ZVOP-2, kjer je najbolj pomembno, da se vedno ve za uporabnika, kateremu so bili posredovani osebni podatki, na kateri pravni podlagi so bili posredovani ipd. (glejte tudi: sodba SEU, C-154/21 (*Österreichische Post*), 12. 1. 2023). To je slovenska nacionalna posebnost/standard.

Poleg tega 23. člen ZVOP-2 ureja t. i. posebne obdelave (posebne zbirke) – gre za posebne pogoje za varnost osebnih podatkov glede pretežno ti. državotvornih zbirk.

Specifično glede varnosti osebnih podatkov – 2. del

Posebne obdelave (posebne zbirke) – so pomembne tudi z vidika digitalizacije obdelav osebnih podatkov - oceniti npr. vpliv na varnostne interese države, ali so v drugi državi ustrezne pravne podlage... (drugi odstavek 23. člena ZVOP-2), sledi: dejanska nezmožnost njihove pogodbene obdelave, če niso izpolnjeni strogi zakonski pogoji. Tudi to je slovenska nacionalna posebnost/standard.

Za določene vrste osebnih podatkov pa po tretjem odstavku 23. člena ZVOP-2 velja, da jih ni možno hraniti izven RS, če ni njihova fizična lokacija upravljavcu znana vsak trenutek (npr. pretežno odpade uporaba zasebnega računalniškega oblaka). Še huje določeno v četrtem odstavku – kaj se sme hraniti samo na ozemlju Republike Slovenije.

Povezovanje zbirk osebnih podatkov – 1. del

Osredotočenje je na povezovanje samih zbirk in ne na povezovanje obdelav. Urejeno za javni sektor (!) v 87. členu in v 12. točki drugega odstavka 5. člena ZVOP-2 (definicija povezovanja). Prenovljena ureditev se nanaša samo na posebej občutljive zbirke, ki morajo biti v javnem sektorju, ki precej razodenejo posameznika (ga profilirajo, znatno vplivajo na njegovo premoženjsko stanje...) – namen je, da se ne vzpostavi država/sistem „Velikega Brata“ preko povezovanja zbirk („preko enega klika dostopna celotna slika o človeku“). Pogoji je, da jih določa zakon (prvi odstavek 87. člena ZVOP-2). Ni več potrebna predhodna odločba IP, potrebna je samo izdelava ocene učinka po 35. členu in predhodno posvetovanje z IP po 36. členu GDPR. V primerjavi z ZVOP-1 (84. člen) se lahko šteje, da gre izjemoma za znižanje sistemske ravni varstva osebnih podatkov.

Povezovanje zbirk osebnih podatkov – 2. del

Definicija povezovanja vključuje tako povezovanje v ožjem kot v širšem smislu (glejte: <https://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/obveznosti-upravljavcev/povezava-zbirk-osebnih-podatkov>).

Bistveno (zaključno) je, da je povezovanje sedaj znatno bolj odprto in vezano na občutljive obdelave v zvezi s tveganimi zbirkami.

Svoboda izražanja

Razmerje med svobodo izražanja (prvi odstavek 39. člena Ustave) in človekovo pravico do varstva osebnih podatkov (38. člen Ustave) ureja 73. člen ZVOP-2.

BISTVENO: veljajo določbe KZ-1 (kazniva dejanja zoper čast in dobro ime), OZ (tožbe zaradi posege v osebnostne pravice), Zmed (pravica do popravka in ugovora) in torej ni specifičnega urejanja v ZVOP-2, razen v četrtem odstavku 73. člena ZVOP-2 (ki pa namenoma nima določenega prekrška).

Pravica do dostopa do informacij javnega značaja

Razmerje med človekovo pravico do dostopa do informacij javnega značaja (drugi odstavek 39. člena Ustave Republike Slovenije) in človekovo pravico do varstva osebnih podatkov (38. člen Ustave Republike Slovenije) je urejeno v 74. členu ZVOP-2.

BISTVENO: ni sprememb glede na dosedanje določbe (sistem) iz 6. člena ZDIJZ ali 45. člena ZMed.

Nadzorni organ za varstvo osebnih podatkov

Nadzorni organ za nadzor nad vsemi obdelavami osebnih podatkov (tudi glede varnosti države) je Informacijski pooblaščenec (izjema zadeve sodišč – neodvisnost sodstva – prvi do tretji odstavek 57. člena v zvezi s 6. točko drugega odstavka 5. člena ZVOP-2). Pomeni da izvaja nadzor glede obdelav osebnih podatkov ter da je prekrškovni organ. Največ te vsebine je v 28. in 29. členu ter v 55. in 57. členu ZVOP-2. Nadzor lahko izvaja na lastno pobudo (*ex offio*) ali na podlagi prijave prijavitelja s posebnim položajem (30. člen ZVOP-2) – to je posameznik ali posameznica, ki meni da so kršene njegove/njene pravice glede varstva osebnih podatkov (nepooblaščen dostop, nezakonito zbiranje, nezakonito posredovanje).

Bistvene vrste posrednih uveljavljanj pravic posameznika/posameznice

Kadar ne gre za neposredno uveljavljanje pravic pred upravljavcem (vpogled, popravek lastnih osebnih podatkov), se to izvaja na tri načine:

1. pritožba IP zoper upravljavca – 13. člen ZVOP-2;
2. nadzor IP na podlagi prijave prijavitelja s posebnim položajem – 30. in nadaljnji členi ZVOP-2;
3. nadzor IP na lastno pobudo (*ex offio*) – 37. člen ZVOP-2.

Dodatni načini uveljavljanja pravic posameznika

Obstajata še dva zakonska načina uveljavljanja pravic posameznika glede varstva njegovih osebnih podatkov:

1. Splošno (neposredno) sodno varstvo pred Upravnim sodiščem RS (kvazi upravni spor) – brez predhodne uporabe drugih pravnih sredstev in tako zoper javni kot zasebni sektor – 11. člen ZVOP-2 – je samostojno sodno varstvo – glejte tudi sodbo Sodišča Evropske unije, C-132/21 (*Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság*), 12. 1. 2023);
2. Poleg tega tudi dodatni posredni nadzor preko Varuha človekovih pravic – prvi in četrti odstavek 63. člena ZVOP-2 v zvezi z Zakonom o varuhu človekovih pravic in prvim odstavkom 159. člena Ustave.

Druge pomembne zakonske področne (nacionalne) rešitve

ZVOP-2 podrobno na novo ureja sistem videonadzora na javnih površinah (80. člen ZVOP-2 – glejte tudi sodbo SEU, C-708/18, 11. 12. 2019) ter sistem videonadzora v prevoznih sredstvih, namenjenih javnemu potniškemu prometu – avtobusi, vlaki (79. člen ZVOP-2), nato tudi glede privolitev otroka za uporabo storitev informacijske družbe, kjer določa starostno mejo 15 let (8. člen ZVOP-2) ter za Republiko Slovenijo specifično urejanje osebnih podatkov umrlih posameznikov (9. člen ZVOP-2) ipd.

Uvodno o videonadzoru

Videonadzor je še vedno podrobno urejen v ZVOP-2 (76.-80. člen). Za splošna vprašanja, ki jih ta področna ureditev v ZVOP-2 ne ureja, in je ne urejajo niti področne ureditve v drugih zakonih (npr. Zakon o igrah na srečo), velja 76. člen ZVOP-2.

Ni več urejen videonadzor večstanovanjskih stavb (glejte 76. člen ZVOP-1!), kajti tolmačenje je, da gre za upravičen interes upravljavca ((f) točka prvega odstavka 6. člena GDPR) in tega ni več možno urejati v ZVOP-2. Kar morda tudi pomeni, da ni treba več pridobivati privolitev 70% lastnikov večstanovanjske stavbe.

Javne površine in videonadzor

Videonadzor javnih površin – definicija javne površine iz ZUreP-3 (17. točka prvega odstavka 3. člena). MP jo tolmači najbolj kot „gre za površine, ki so odprte in namenjene splošni rabi, kjer ni posebnih omejitev dostopa“ (torej npr. ne plačljiva parkirišča), medtem ko IP bo izgleda javne površine tolmačilo širše (kar po eni strani lahko pomeni več videonadzora, po drugi strani pa tudi več prepovedi videonadzorov na zasebno nadzorovanih komercialnih površinah).

Splošno obveščanje o videonadzoru – 1. del

ZVOP-2 (76. člen) vsebuje posebne določbe o obveščanju posameznikov, da se nad njimi (bo; lahko) izvaja videonadzor. Glede obveščanja posameznikov mora upravljavec zagotavljati vse podatke po 13. členu GDPR, vendar ne nujno v obvestilu o videonadzoru po četrtem oziroma petem odstavku 76. člena ZVOP-2 – gre namreč za obvestilo, ki se objavi v obliki obvestilne table, nalepke ipd., kar omejuje količino informacij, ki jih je mogoče objaviti. Gre torej za dodatno obveznost obveščanja (preko javnih obvestil - table), ki velja poleg določb Splošne uredbe, se pa nanaša le na določene podatke (med njimi pa posebej spada namen obdelave osebnih podatkov). Obvestilo po drugem odstavku 13. člena Splošne uredbe bo tako lahko del objavljene politike varstva osebnih podatkov, obvestila (vsaj tista, objavljena na spletnih straneh) pa je mogoče tudi združiti.

Splošno obveščanje o videonadzoru – 2. del

Prevod:

a) minimum na obvestilu o videonadzoru:

- izvaja se videonadzor (navede se z besedo ali splošno prepoznavno sliko),
- objaviti navedbo izvajalca videonadzora ter navedbo kontakta;
- morda namen izvajanja videonadzora (mejno).

b) ostale informacije so lahko dostopne na spletni povezavi, ki je navedena na obvestilu.

Odškodninska odgovornost za kršitve GDPR in ZVOP-2 – 1. del

Načeloma je glede odškodninske odgovornosti glede kršitev določb GDPR in ZVOP-2 (npr. nenamenska obdelava osebnih podatkov; kršitev varnosti osebnih podatkov) za upravljavce in obdelovalce (npr. izvajalci digitalizacije, ki delajo v imenu in na račun naročnika):

1. Kadar je za kršitev odgovorna država: krivdna odgovornost po 26. členu Ustave Republike Slovenije.
2. Kadar je za kršitev odgovoren zasebni sektor – zlasti 179. člen ter drugi odstavek 134. člena Obligacijskega zakonika.
3. Tožba po 11. členu ZVOP-2 pred Upravnim sodiščem RS – kvazi upravni spor (kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin), po drugem in četrtem odstavku 11. člena se lahko tožbi priloži tudi odškodninski zahtevek. Tožba je možna tako zoper javni kot (izjemoma) zoper zasebni sektor.

Odškodninska odgovornost za kršitve GDPR in ZVOP-2 – 2. del

Sodba Sodišča Evropske unije v primeru C-300/21 (*Österreichische Post*) z dne 4. 5. 2023 glede nepremoženjske škode zaradi nezakonite obdelave osebnih podatkov – novi standard: „gola“ kršitev GDPR ne daje podlago za odškodninsko odgovornost. Po drugi strani pa ne obstaja zahteva, da bi bila utrpljena nepremoženjska škoda pogojena (omejena) s tem, da je dosegla visok prag resnosti in da tako nastane odškodninska odgovornost. Pravni institut „škode“ je po pravi Evropske unije namreč mišljen široko.

Hvala za pozornost!